

Rapport 2015:24

Kristianstad 4:4

Östra Boulevarden – Tivoligatan m.fl.

Kristianstads stad, Kristianstads kommun
Arkeologisk förundersökning 2015

Ing-Marie Nilsson

Rapport 2015:24

Kristianstad 4:4

Östra Boulevarden – Tivoligatan m.fl.

Kristianstads stad, Kristianstads kommun
Arkeologisk förundersökning 2015

Ing-Marie Nilsson

Kristianstad 4:4
Fornlämning nr 93
Kristianstads stad
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2015 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2015:24

Omslag: Sten ur kurtinmuren. Foto: Ing-Marie Nilsson.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, I2014/00893.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsituation	5
Tidigare undersökningar	6
Metod och genomförande	6
Undersökningens resultat	6
Antikvarisk syntes	7
Referenser	9
Administrativa uppgifter	10
Bilaga 1. Undersökningsområdets läge	11

Figur 1. Karta över Skåne med Kristianstad kommun och Kristianstads stad markerat

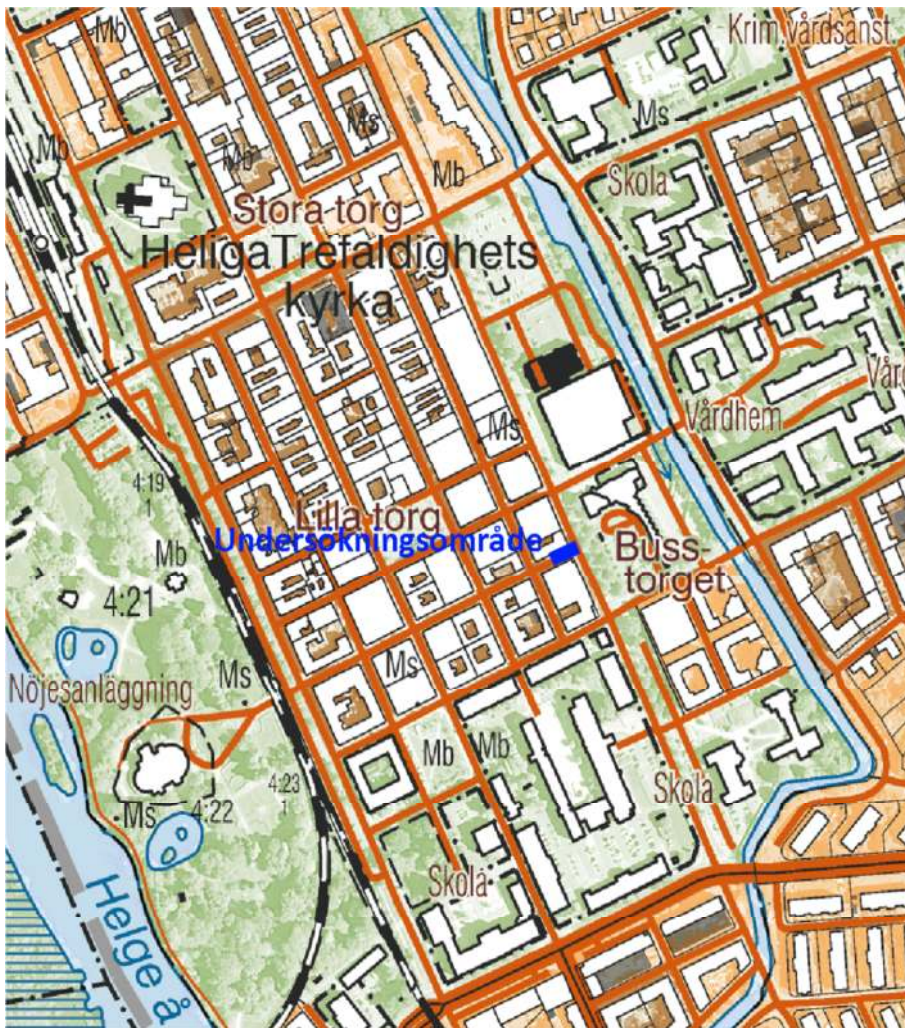

Fig. 2. Platsen för förundersökningsområdet i Kristianstad. Utdrag ur fastighetskartan 3d2j.

Sammanfattning

Med anledning av omläggning av VA-ledningar i Östra Boulevarden och Tivoligatan i den centrala delen av Kristianstads innerstad genomförde Sydsvensk Arkeologi AB i augusti 2015 en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Vid förundersökningen påträffades rester av stadens befästningar från förra delen av 1600-talet i form av en murrest (två stenar *in situ*) som ingått i kurtinmuren mellan bastionerna Holstein och Kronprinsen (den sydöstra hörnbastionen).

Bakgrund

Under våren och sommaren 2015 har C4 Teknik genomfört gatuarbeten för markvärme samt omläggning av VA-ledningar i Östra Boulevarden och i den anslutande östra delen av Tivoligatan. I samband med detta har Sydsvensk Arkeologi övervakat schaktningsarbetena i korsningen Östra Boulevarden-Tivoligatan, där schaktdjupet var 3,5 m och där lämningar från stadens befästningsanläggningar kunde komma att anträffas.

Topografi och fornlämningsituation

Kristianstad grundades år 1614 på initiativ av kung Christian IV. Staden ingick som en förstärkning av försvarslinjen mot Sverige. Under Christian IV:s regeringstid anlades också liknande befästningsverk i Halmstad, Laholm och Kristianopol. Kristianstad fick en strategiskt väl vald placering på Allön, en halvö vid Helge ås sankmarker. Genom staden ville den danska kungamakten åstadkomma ett starkt fäste mot svenska angrepp och ett skydd för de viktiga transportlederna i östra Danmark. I samband med att Kristianstad byggdes, överfördes stadsrättigheterna från den av krig hårt drabbade staden Vä och så småningom även från Åhus.

Kristianstad är Nordens första exempel på en konsekvent genomförd renässansstad (Stewenius 1984:105). Kristianstads historiska stadsplan utgörs av ett rektangulärt regelmässigt gatunät med kvarters- och tomtindelning, med sammanlagt 190 tomter. Stadsområdet mätte ca 700 x 240 m och omgärdades av en bastionsförsedd fästningsvall. Det aktuella undersökningsområdet ligger i den centrala östra delen av stadsområdet från 1600- och 1700-talet, i anslutning till den östra befästningslinjen.

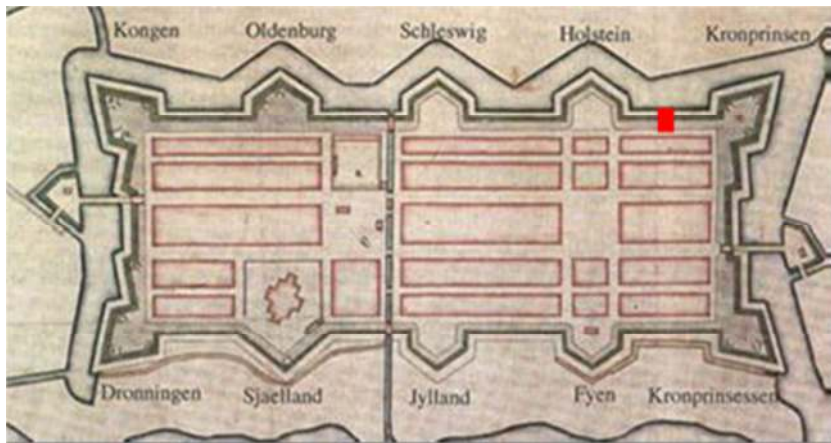

Fig. 3. Förundersökningsområdets ungefärliga läge inlagt på en karta från 1600-talet med bastionernas danska namn tillagda.

Tidigare undersökningar

I Regionmuseets i Kristianstad arkiv finns uppgifter om tidigare arkeologiska undersökningar som berört befästningslämningar i den sydöstra delen av innerstaden. År 2012 genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning i Östra Boulevarden strax norr om det aktuella förundersökningsområdet. Vid dessa schaktningsarbeten påträffades delar av 1600-tals befästningar från bastionen Holstein (Nilsson & Carlsson 2012). År 2013 gjordes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning i Södra Kaserngatan söder om det nu aktuella området, varvid en del av en befästningsmur framkom. Muren tolkades som en del av kurtinmuren eller möjligen den sydöstra hörnbastionen (Nilsson 2013).

Metod och genomförande

Förundersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning där personal från Sydsvensk arkeologi AB fortlöpande följde schaktningsarbetena och dokumenterade de lämningar som framkom. Schaktningsarbetena genomfördes med maskin, men arkeologiska lämningar rensades fram med spade och skärslev. Dokumentationen bestod av fotografier och en fältriting i skala 1:20. Inga fynd påträffades.

Undersökningens resultat

I samband med schaktning i korsningen där Tivoligatan möter Östra Boulevarden påträffades rester av en mur som med stor sannolikhet kan identifieras som den kurtinmur som löpt mellan bastionen Holstein i norr och hörnbastionen Kronprinsen i söder (fig. 3). Lämningarna bestod huvudsakligen av två större stenar som suttit i kurtinens ytterfasad. Båda stenarna hade jämnt avfasade ytterkanter mot öster och en rundad insida som suttit inne i

Fig. 4. Den undre stenen i kurtinmuren. Den plana ytterkanten mot öster framgår tydligt. Foto mot söder, Ing-Marie Nilsson 2015-08-04.

muren på västsidan. Den undre stenen (fig. 4) var ca 0,52 x 0,76 m medan den övre var något mindre (ca 0,3 x 0,6 m).

I ytterkanten mot öster kunde spår av kalkbruk påvisas, och rester av murning kunde även iakttas under den undre stenen. Direkt väster om dessa stenar var området kraftigt stört p.g.a. brunnar och ledningsdragningar som torde ha förstört den inre delen av befästningsmuren. Även centralt i gatan var området kraftigt stört och inga egentliga stratigrafiska iakttagelser gällande kulturlager kunde göras.

Antikvarisk syntes

Även om inte mycket återstod av lämningarna är iakttagelsen värdefull då den bekräftar tidigare antaganden om kurtinmurens läge. Murens ytterkant låg nämligen exakt i liv med huskropparnas fasad mot Östra Boulevarden. Vid en undersökning i Södra Kaserngatan 2012 framkom en rest av motsvarande mur längre söderut, även den med en avfasad jämn kant mot öster (Nilsson

Fig. 5. Kurtinmuren ligger helt i linje med husfasaden utmed Östra Boulevarden. Ing-Marie Nilsson 2015-08-05.

2013:8ff). Båda dessa murar bör kunna tolkas som delar av kurtinmuren mellan bastionerna i befästningens sydöstra del. Iakttagelserna visar även att man, när befästningarna raserades i mitten av 1800-talet, har utnyttjat kurtinmurarna som stöd för de nya byggnadernas grundmurar.

Referenser

Nilsson, I-M. & Carlsson, C., 2012. Kabeldragning vid Östra Centrum. Arkeologisk förundersökning 2012. Sydsvensk Arkeologi Rapport 2012:14.

Nilsson, I-M., 2013. Södra Kaserngatan. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2013. Sydsvensk Arkeologi Rapport 2013:37.

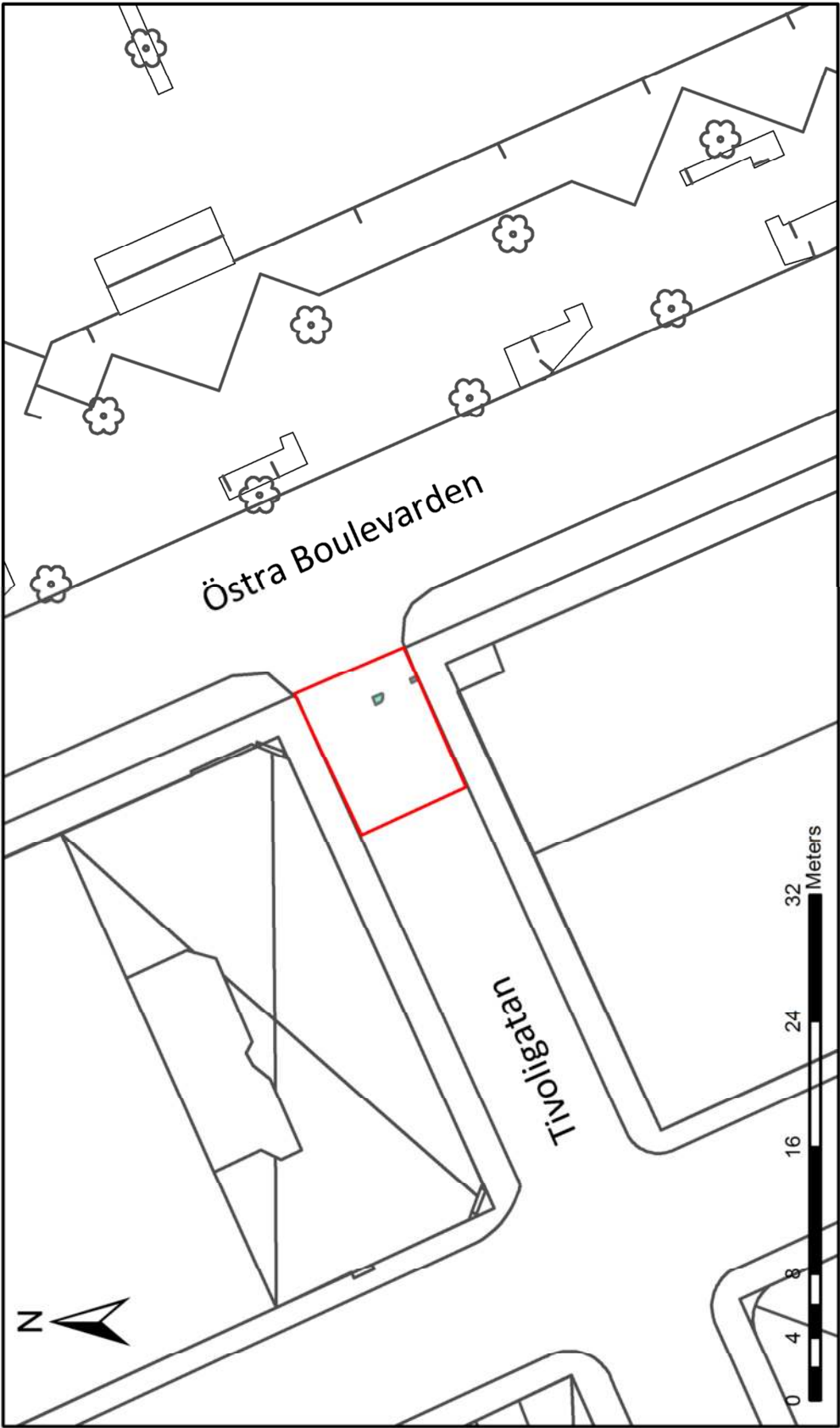
FMIS, Fornsök.

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	150036
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-12992-2015
Datum för beslut:	2015-05-28
Projektnummer:	SA 150036
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Kristianstad
Fastighet:	Kristianstad 4:4, Östra Boulevarden - Tivoligatan
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3d 2j
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
X koordinat:	6209646
Y koordinat:	447 593
Fältarbetstid:	2015-08-04 till 2015-08-10
Antal arbetsdagar:	3
Antal arkeologtimmar:	3
Undersökt yta:	30 m ²
Platschef:	Ing-Marie Nilsson
Företagare:	Kristianstads kommun, C4 Teknik
Tidigare undersökningar:	2012, 2013
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs.
Dokumentationsmaterial:	Fältritning och digitala fotografier i Regionmuseets arkiv i Kristianstad.
Faktisk kostnad:	9 500 kr (exkl. moms)

Bilaga 1. Undersökningsområdets läge

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2015

1. Kristianstad 4:13, 4:4 och 4:43. Hästtorget, Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Ing-Marie Nilsson.
2. Citadellstaden 1:1 och 2:1. Landskrona stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Joakim Frejd.
3. Fodret 5 m.fl. Tygelsjö socken, Malmö kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Fredrik Grehn.
4. Hovrätten 20. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Therese Ohlsson.
5. Lyngsjö 2:5. Fornlämning 77 i Lyngsjö socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Thomas Linderöth.
6. Hove 9, Åhus. Fornlämning 23, Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Thomas Linderöth.
7. Norra Vallvägen 32. Kristianstads stad, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
8. Limhamn 155:355, Bunkeflo 24:1, Hyllie socken, Malmö kommun. Särskild arkeologisk undersökning 2013. Åsa Berggren.
9. Bastionen 7, fornlämning Kristianstad nr 93, Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Ylva Wickberg.
10. Skepparslöv 27:7, fornlämning Skepparslöv nr 60:1, Skepparslövs sn, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Ylva Wickberg.
11. Råvattenledning. Arkeologisk utredning steg 1, 2015. Red. Bertil Helgesson.
12. Norretullsvägen. Fastigheten Bastionen 6 och 7. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
13. Kristianstadsprojektet. Metalldetektorundersökningar 1998–2009. Bertil Helgesson.
14. Färlöv 76:10, 82:1, 83:2, 1:48 och 1:32. Färlövs socken, Kristianstads kommun. Arkeologiska undersökningar 2012 – 2013. Ing-Marie Nilsson.
15. Näsby 35:47. Kristianstads stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ylva Wickberg.
16. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid. Volym 1 – Bakgrund, genomförande, tolkning och utvärdering. Volym 2 – Undersökningsresultat. Volym 3 – Analyser och bilagor. Odarslöv socken, Lunds kommun. Särskild arkeologisk undersökning 2013. Red. Kristian Brink och Stefan Larsson.
17. Bodarps bytomt. Fornlämning 18:1 i Bodarps socken, Trelleborgs kommun. Arkeologisk förundersökning, 2015. Thomas Linderöth.
18. Renovering av Villie kyrka. Fornlämning 20:1, Villie socken, Skurups kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Thomas Linderöth.
19. Gång- och cykelväg vid Kalkbrottet, Limhamn 155:355, RAÄ Hyllie 37:1, Malmö 167 & 168, Hyllie socken, Malmö kommun. Arkeologisk undersökning 2014. Kristian Brink och Fredrik Grehn.
20. Räng 5:12, Räng socken, Vellinge kommun, Skåne. Arkeologisk utredning 2015. Bertil Helgesson.
21. Tygelsjö 54:2, Tygelsjö socken, Malmö kommun, Skåne. Arkeologisk utredning 2015. Åsa Berggren.
22. Östbergska huset, Kristianstad, Kristianstad kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. Tony Björk.

23. Del av Ruuthsbo 20:1 och Svartemölla 1:38. Bjäresjö och Baldringe socknar, Ystad kommun. Arkeologisk utredning. Therese Ohlsson.
24. Kristianstad 4:4. Östra Boulevarden – Tivoligatan m.fl. Kristianstads stad, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.

